



Stockholms
stad

Kvalitetsgranskning

Våld i nära relationer

Bromma och Enskede-Årsta-Vantör
stadsdelsförvaltningar

Augusti 2019

stockholm.se

Kvalitetsgranskning Våld i nära relationer
Bromma och Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltningar
Dnr: 3.4.1-628/2018
Utgivare: Socialförvaltningen
Utgivningsdatum: Augusti 2019
Kontaktperson: Anna Forsström och Carolina Morales

Sammanfattning

Granskningen avser handläggning av våldsutsattas ärenden och omfattar Bromma samt Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltningar. De sammanfattande synpunkterna redovisas nedan utifrån de kvalitetsområden som ingår i Socialstyrelsens definition av god kvalitet¹.

Trygghet och säkerhet

Socialtjänstinspektörerna fann inga direkta skillnader i bedömningarna om behov av stöd och skydd vilket visar på en likställighet mellan de granskade enheterna. Genomgående fick brukaren snabbt insatser som svarade mot behoven av skydd, utifrån vad som framkom i utredningarna. Granskningen visade på vissa brister beträffande handläggningstider och dokumentation vilket behöver följas upp inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet.

Helhetssyn och samordning

Utredningarnas innehåll följde Socialstyrelsens handbok² om vad som ska belysas väl vad gäller våldet och behovet av insatser på kort sikt. En återkommande reflektion vid bägge enheter var dock att behovet av stöd på längre sikt inte alltid belystes lika tydligt, vilket även Inspektionen för vård och omsorg (IVO)³, Kriscentrum och föreningen Equal beskriver utifrån deras erfarenheter.

Insatserna som samhället ger måste på ett flexibelt och lyhört sätt planeras utifrån den våldsutsattas unika förutsättningar och behov. Analyser som inbegrep klientens behov med uttalat hänsyn till särskild utsatthet fanns endast i 30 procent av de ärenden som handlade om våldsutsatta med komplexa behov.

En majoritet av de granskade ärendena berörde barn. I merparten av dessa fall framträdde barnen tydligt och vid val av insats framgick att barnen vägdes in. Samsyn och samverkan med barn- och ungdomsenheterna (BoU) genom hela ärendeprocessen var dock ett utvecklingsområde.

Kunskapsbaserad verksamhet

De granskade enheterna hade handledning och samlad relevant grundkompetens för att handlägga våldsutsatthet. Bromma håller på

¹ <http://www.socialstyrelsen.se/indikatorer/godvardochomsorgsocialtjansten>

² Socialstyrelsen (2016) Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

³ Inspektionen för Vård och Omsorg (2014) Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld

Våld i nära relationer

4 (39)

att formalisera uppdragets avgränsningar och hos Enskede-Årsta-Vantör rör nuläget att utveckla och förankra rutiner, stabilitet och stärkt specialistkunskap i en ny arbetsgrupp. Båda förvaltningar behövde utveckla arbetet med internkontroll och andra åtgärder inom ramen för ett systematiskt kvalitetsarbete.

Riskbedömningar gjordes och följdes upp löpande i majoriteten av ärendena, vilket är en viktig kvalitetsindikation. I 85 procent av de granskade ärendena hade bedömningsinstrument använts. Att instrument används i så hög grad är positivt eftersom det bidrar till enhetliga utredningar och att relevanta förhållanden uppmärksammas som underlag för bedömning.

Effektivitet och tillgänglighet

Av de slumpvis utvalda ärendena hörde totalt cirka 50 procent till särskilt utsatta grupper, av vilka flest handlade om kvinnor med utländsk bakgrund. Få ärenden återfanns som rörde andra utsatta grupper såsom till exempel våldsutsatta i missbruk, med funktionsnedsättning eller äldre. Detta kan ses som en indikator på att socialtjänsten inte når tillräckligt många våldsutsatta med särskild utsatthet.

Vid bägge enheter framkom att handläggarna uppfattat att ett helt utredningsunderlag ska färdigställas i och med att en skyddsplacering genomförs. Detta arbetssätt riskerar att bli ineffektivt men också att förstärka att fokus ligger på det akuta skyddet på kort sikt. Underlaget för beslut om akuta biståndsinsatser kan istället dokumenteras i beslut i enskilt ärende så att en allsidig och heltäckande utredning sedan kan genomföras.

Självbestämmande och integritet

I så gott som alla ärenden var den enskildas delaktighet och inflytande tydligt i handläggningen vilket visar på ett gott socialt arbete, präglat av lyhördhet och respekt för den enskildas integritet.

Socialtjänstens uppdrag omfattar att erbjuda hjälp till våldsutövare.⁴ Vid båda granskade enheter framkom att det är oklart vad som gäller i frågan om att kontakta våldsutövare med hänvisning till sekretess och den enskildas säkerhet. En utgångspunkt är att om den våldsutsatta samtycker kan våldsutövaren kontaktas. Avvägningar måste alltid göras utifrån det enskilda fallet, och en noggrann säkerhetsplanering är central.

⁴ Socialförvaltningen (2014) Våld i nära relationer. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst.

Innehåll

Sammanfattning	3
Inledning	6
Granskningsmetod	6
Utgångspunkter	8
Granskningsresultat	13
Bromma stadsdelsförvaltning	14
Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning	21
Intervju med Kriscentrum för kvinnor och barn	28
Intervju med föreningen Equal	28
Analys	29
Trygghet och säkerhet	30
Helhetssyn och samordning	30
Kunskapsbaserad verksamhet	32
Effektivitet och tillgänglighet.....	33
Självbestämmande och integritet	34
Bilaga – tabeller.....	35

Inledning

Stockholms stads socialtjänstinspektörer har till uppgift att granska stadens verksamheter inom individ- och familjeomsorgen, med avseende på kvalitet och rättssäkerhet för den enskilde. Arbetet utgår från lagstiftning, förordningar och föreskrifter liksom stadens riktlinjer inom området. Granskningar genomförs utifrån en framtagen granskningsmodell som bygger på de kvalitetskriterier Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) tagit fram.⁵ Uppdraget har ett generellt brukarperspektiv. En årsrapport avges till socialnämnden och kommunstyrelsen.

Att bevaka likställigheten över staden samt sprida goda exempel är en viktig del av granskningarna, i syfte att stödja verksamheternas utvecklings- och kvalitetsarbete. Jämställdhet mellan könen och barnperspektiv ska i möjligaste mån belysas och lyftas fram.

Bakgrunden till aktuellt granskningstema är att tidigare kvalitetsgranskningar⁶ identifierat brister inom stadens relationsvårdshandläggning. Granskningens syfte är att se över hur handläggningen överensstämmer med lagstiftningens intentioner samt om olika stadsdelsförvaltningar tillämpar lagstiftningen på samma sätt.

Granskningsmetod

God kvalitet inom socialtjänsten

3 kap 3 § Socialtjänstlagen (SoL) anger att ”Insatser inom socialtjänsten skall vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten skall det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras”.

Enligt Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landstings definition är god kvalitet när tjänsterna svarar mot de mål som beslutats, samt när tjänsterna

- bygger på respekt för människors självbestämmande och integritet
- utgår från en helhetssyn, är samordnade och präglas av kontinuitet

⁵ Socialstyrelsen (2014) Handbok för utveckling av indikatorer, För god vård och omsorg

⁶ Socialförvaltningen (2017) Barn som har upplevt våld. Dnr 3.4.1-743/2016

- är kunskapsbaserade och effektivt utförda
- är tillgängliga
- är trygga och säkra, och präglas av rättssäkerhet i myndighetsutövningen⁷

Granskningsmodell

Genomförandet har skett med utgångspunkt från socialtjänstinspektörernas granskningsmodell. Modellen innehåller sju områden: utgångspunkter, avgränsning, faser i granskningsarbetet, frågeställningar, genomförande, analys samt uppföljning.

Målgrupp, avgränsning och urval

Granskningen omfattar Bromma och Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltningar. Granskningen genomfördes under perioden februari till maj och inleddes med ett möte med avdelningschef och enhetschef vid respektive förvaltning. Vid samtliga enheter togs listor fram ur verksamhetssystemet avseende personer aktuella vid relationsvåldsteamerna, från 18 år och uppåt. Ärendena som slumpvis valdes ut var aktuella under 2018-2019 och granskningen genomfördes i de digitala akterna utifrån en upprättad granskningsmall. Granskningen är uppbyggd efter Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd om våld i nära relationer⁸, Socialstyrelsens handbok⁹, samt stadens riktlinjer för handläggning av våld i nära relationer¹⁰.

Totalt granskades 20 våldsutsattas ärenden per stadsdelsförvaltning. Utöver detta granskades även 10 förhandsbedömningar som inte lett till utredning per stadsdelsförvaltning.

En målsättning var att även granska handläggning av våldsutövare men då endast ett sådant ärende återfanns omfattar granskningen endast handläggningen av våldsutsatta.

Som komplement till aktgranskningen genomfördes en intervju med ledning och en fokusgrupp med medarbetare vid de aktuella enheterna, med fokus på förhållningssätt och rutiner i arbetet med målgruppen. Socialsekreterarna vid respektive enhet besvarade en enkät om kompetens, erfarenhet och samverkan.

⁷<http://www.socialstyrelsen.se/indikatorer/godvardochomsorgsocialtjansten>

⁸ Socialstyrelsen (2014) Föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer SOSFS 2014:4

⁹ Socialstyrelsen (2016) Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

¹⁰ Socialförvaltningen (2014) Våld i nära relationer. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst.

Våld i nära relationer

8 (39)

Socialtjänstinspektörerna satt med vid ärendedragningar och tog vidare del av enheternas verksamhetsplaner, verksamhetsberättelser och andra styr- och uppföljningsdokument. För att även belysa utförar- och brukarperspektiv hölls intervjuer med Kriscentrum för kvinnor och barn samt med föreningen Equal.

Resultatet återkopplades till berörda chefer och personal vid respektive förvaltning i juni 2019. Uppföljning och spridningskonferens riktad till samtliga stadsdelsförvaltningar kommer att genomföras under 2020, efter att ytterligare två stadsdelsförvaltningar granskats.

Utgångspunkter

I socialtjänstlagen anges kommunens skyldighet att stötta brottsoffer, och då särskilt kvinnor och barn som är eller har varit utsatta för våld av närstående, i 5 kap. 11 §:

*”Till socialnämndens uppgifter hör att verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp.
Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.
Socialnämnden ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver.
Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver.” Lag (2012:776).*

Arbetet mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck syftar till att personer som varit utsatta för våld ska få stöd och skydd för att ta sig ur situationen och leva ett liv utan våld. Stockholms stads riktlinjer för handläggning av våld i nära relationer beslutades av kommunfullmäktige i mars 2014. Kommunfullmäktige beslutade 2017 om ett nytt program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck för Stockholms stad. Programmet gäller under perioden 2017-2020.

Insatser till våldsutövaren behövs för att förebygga att våldet upprepas, och socialnämnden bör kunna erbjuda våldsutövare insatser som syftar till att de förändrar sitt beteende och upphör med att utöva våld.¹¹ Enligt stadens riktlinjer¹² och programmet¹³ ska

¹¹ Socialstyrelsen (2016) Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

socialtjänsten kontakta våldsutövaren och motivera denne att söka hjälp för sitt våldsbeteende samt informera om de möjligheter till stöd och behandling som finns.

Våld i nära relationer

Våld som utövas av närstående har uppmärksammats som en särskild form av utsatthet. Denna utsatthet kännetecknas bland annat av att våldsutövaren är en person som förväntas ha en nära och förtroendefull relation till personen. Våldet är ofta upprepat och systematiskt. Till utsattheten hör också olika beroendeförhållanden och känslomässiga band som kan försvåra processen att lämna relationen, till exempel om den våldsutsatta och våldsutövaren har barn tillsammans. Genom gradvis förskjutna gränser, isolering samt växling mellan våld och värme uppstår en normaliseringsprocess inom relationen. Som skyddsstrategi försöker den våldsutsatta att anpassa sig till våldsutövarens kontroll vilket leder till att våldet stegvis normaliseras och att det blir svårare att ta sig ur relationen.¹⁴

Begreppet ”våld” omfattar följande:

Fysiskt våld: T.ex. knuffa, hålla fast, släpa, slå, dra i håret, beröva sömn, nypa, sparka, ta stryppgrepp, hota med vapen.

Psykiskt våld: T.ex. verbala kränkningar, kontroll av post och telefon, förnedring, isolering, utpressning, skambeläggande, nedtryckande uttalanden. Även latent våld, t.ex. hot om våld eller en ständig rädsla för att våld ska uppstå.

Sexuellt våld: T.ex. tvingas utföra sexuella handlingar hen inte vill ha del i.

Materiellt våld: T.ex. förstöra ägodelar, slänga saker som personen tycker om.

Ekonomiskt våld: T.ex. stöld av pengar, stöld av ägodelar, inte ha egna pengar, inte ha insyn i den gemensamma ekonomin, tvingas skriva på papper/uppge bankkoder, ekonomisk utpressning.

Försummelse: Gäller äldre och personer med funktionsnedsättning. T.ex. medvetet felaktig medicinering, bristande hygien, lämna utan tillsyn, försvåra istället för att underlätta.¹⁵

Stockholm stad har indikatorn ”Antal personer som utsatts för våld i nära relation som är kända av socialtjänsten”, vilken avser vuxna personer över 18 år. Det var 2 390 våldsutsatta personer under 2018

¹² Socialförvaltningen (2014) Våld i nära relationer. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst.

¹³ Socialförvaltningen (2016) Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

¹⁴ Moser Hällen och Sinisalo m.fl (2018) Våld i nära relationer

¹⁵ Socialförvaltningen (2014) Våld i nära relationer. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst.

Våld i nära relationer

10 (39)

som var kända av socialtjänsten, varav 90 procent var kvinnor och tio procent män.¹⁶

Antal personer utsatta för våld i nära relation och kända av socialtjänsten, uppdelat på kön, år 2016-2018.¹⁷

Stadsdelsnämnd	2016		2017		2018	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Rinkeby-Kista	181	10	220	20	161	14
Spånga-Tensta	176	*	124	13	145	16
Hässelby-Vällingby	242	10	287	15	311	14
Bromma**	105	*	117	*	118	19
Kungsholmen**	55	*	48	*	45	*
Norrmalm	39	*	45	*	79	*
Östermalm	32	*	36	*	104	*
Södermalm	228	11	209	11	157	30
Enskede-Årsta-Vantör	336	*	185	*	186	*
Skarpnäck	172	13	118	*	135	10
Farsta	140	*	164	*	175	10
Älvsjö	35	13	41	*	50	*
Hägersten-Liljeholmen	91	*	120	*	143	15
Skärholmen	275	85	135	21	335	93
Staden totalt	2 107	181	1 849	108	2 144	246

Utredning och bedömning

Enligt Socialstyrelsens föreskrift och allmänna råd bör socialnämnden i ärenden som rör en våldsutsatt person bland annat utreda:

- behovet av stöd och hjälp akut,
- våldets karaktär och omfattning,
- våldets konsekvenser för den våldsutsatta,
- hur den våldsutsatta hanterar sin situation,
- hur den våldsutsattas nätverk ser ut,
- om den våldsutsatta behöver stöd i sitt föräldraskap, och
- behovet av stöd och hjälp på både kort och lång sikt.

Nämnden bör beakta de särskilda behov som en våldsutsatt kan ha på grund av bland annat

- sin ålder,
- funktionsnedsättning,
- könsöverskridande identitet eller uttryck,
- sin sexuella läggning,
- att hen tillhör en nationell minoritet,

¹⁶ Socialförvaltningen (2019) Socialtjänstrappport 2018

¹⁷ Ibid.

- att hen har en utländsk bakgrund,
- missbruk och beroende, eller
- risken för hedersrelaterat våld.

Ovanstående grupper räknas som särskilt sårbara vilket handlar om särskilt hög utsatthet, att våldsutsattheten ger särskilt allvarliga konsekvenser eller att den våldsutsatta kan ha svårare att förändra sin situation och därför kan behöva särskilda stödinsatser.¹⁸

Samverkan behövs både på övergripande nivå och i det enskilda ärendet. Den våldsutsatta kan vara i behov av flera huvudmäns och organisationers insatser parallellt och insatserna ska då genom samverkan samordnas så att de inte motverkar varandra.

Utgångspunkt för samverkan, såväl internt som externt, är trygghet och säkerhet för den våldsutsatta och barn som upplevt våld.¹⁹

Standardiserade bedömningsmetoder

Socialnämnden ska bedöma risken för att den våldsutsatta utsätts för ytterligare våld. När socialnämnden gör riskbedömningen bör en standardiserad bedömningsmetod användas.²⁰

Socialstyrelsen har tagit fram standardiserade bedömningsmetoderna FREDA till stöd för socialtjänstens arbete med våldsutsatta för att synliggöra våldet och göra riskbedömningar för fortsatt våld. FREDA består av tre instrument:

- FREDA-kortfrågor
- FREDA-beskrivning
- FREDA-farlighetsbedömning.

Standardiserade bedömningsmetoder förbättrar underlag inför beslut och kan bidra till att arbetet blir mer enhetligt och öka möjligheten att erbjuda den våldsutsatta det skydd och stöd som hen behöver.²¹

Insatser

Socialnämnden ska erbjuda insatser akut samt på kort och lång sikt med utgångspunkt i behovet av skydd, stöd och hjälp. Utredningen,

¹⁸ Nationellt centrum för kvinnofrid, nck.uu.se

¹⁹ Socialstyrelsen (2016) Våld, handbok om socialtjänstens och hälso-och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

²⁰ Socialstyrelsen (2014) Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer SOSFS 2014:4

²¹ <https://www.socialstyrelsen.se/om-socialstyrelsen/pressrum/press/standardiserad-metod-i-arbetet-mot-vald-i-nara-relationer-ger-bättre-beslutsunderlag/>

Våld i nära relationer

12 (39)

inklusive riskbedömningen, ska ligga till grund för bedömningen av vilka insatser som ska erbjudas.

Socialnämnden bör kunna erbjuda stöd och hjälp i form av bland annat

- information och råd,
- stödsamtal,
- hjälp att ordna stadigvarande boende,
- stöd i föräldraskap,
- förmedling av kontakt med frivilligorganisationer och andra aktörer, och
- hjälp vid kontakt med hälso- och sjukvården och andra myndigheter, t.ex. Polisen och Skatteverket.

Insatserna ska utformas i samråd med den enskilde och ett uppdrag/beställning ska lämnas till utförare där det tydligt framgår *vad* insatsen ska innehålla. Utföraren ska tillsammans med den enskilde upprätta en genomförandeplan som konkret beskriver *hur* insatsen ska genomföras.²²

Stockholm stad driver fyra skyddade boenden i egen regi: Hvilan, Kriscentrum för kvinnor och barn, Kruton och Syrenen. Sedan 2018 finns totalt fyra Relationsvåldscentrum (RVC) i staden, vilka erbjuder stöd och behandling till personer som är eller har varit utsatta för våld i nära relation samt hedersrelaterat våld och förtryck. RVC kan också ge stöd under rättsprocessen.²³ Nedanstående tabeller visar placeringar och antal personer på skyddat boende samt antal personer aktuella vid de fyra RVC.

Antal beslut om placeringar i skyddat boende 2014-2018**, samt antal individer och medföljande barn 2018²⁴

²² Socialförvaltningen (2014) Våld i nära relationer. Riktlinjer för handläggning inom Stockholms stads socialtjänst.

²³ Socialförvaltningen (2019) Socialtjänstrapport 2018

²⁴ Ibid.

Nämnd	2014	2015	2016	2017	2018 Kvinnor		2018 Män		Antal medföljande barn 2018
	Placeringar	Placeringar	Placeringar	Placeringar	Placeringar	Individer	Placeringar	Individer	
Rinkeby-Kista	139	41	54	39	35	35	*	*	53
Spånga-Tensta	23	60	49	50	42	37	*	*	29
Hässelby-Vällingby	44	65	32	41	53	48	*	*	56
Bromma	10	22	19	15	35	23	*	*	20
Kungsholmen	*	*	25	15	*	*	0	0	*
Norrmalm	*	10	*	12	15	*	*	*	*
Östermalm	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Södermalm	19	*	33	24	18	16	0	0	*
Enskede-Årsta-Vantör	63	107	169	59	56	51	0	0	53
Skarpnäck	40	25	52	24	22	14	0	0	11
Farsta	10	24	27	36	21	21	0	0	27
Älvsjö	13	*	i.u.	*	*	*	0	0	0
Hägersten-Liljeholmen	22	20	26	26	22	22	*	*	26
Skärholmen	58	73	48	47	55	55	*	*	53
Enheten för hemlösa	i.u.	*	*	*	*	*	*	*	0
Staden totalt	455	471	554	393	389	345	17	17	347

Antal våldsutsatta på RVC 2018, uppdelat på kön.²⁵

	Våldsutsatta kvinnor	Våldsutsatta män
Sydväst	i.u.	i.u.
Väst	50	*
Sydost	179	*
Innerstad	60	*
Staden totalt	289	11

Barn som upplevt våld

Då barn är berörda ska relationsvåldshandläggaren alltid underrätta barn- och ungdomsenheten. Barn- och ungdomsenheten ska utan undantag alltid inleda utredning gällande barnet och relationsvåldshandläggaren bör användas som en referensperson i barnets utredning. Relationsvåldshandläggaren ska vidare göra en barnkonsekvensanalys där konsekvenserna för barnet av besluten i den vuxnes ärende ska analyseras och vägas in.²⁶ Samverkan mellan enheterna ska säkerställa att olika enheters bedömningar och insatser är samordnade och beaktar behov av trygghet och säkerhet för barnet och den våldsutsatta.²⁷

Granskningsresultat

Granskningsresultaten redovisas per stadsdelsförvaltning och i bilagan återfinns jämförande statistik för båda

²⁵ Ibid.

²⁶ Socialförvaltningen (2017) Stödmaterial för barnrättsperspektiv inom socialtjänsten

²⁷ Socialstyrelsen (2014) Föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relation SOSFS 2014:4

Våld i nära relationer

14 (39)

stadsdelsförvaltningar. Först redogörs resultaten för de tio förhandsbedömningarna och sedan för de 20 akterna.

Bromma stadsdelsförvaltning

Relationsvårdsteamet (RVT) i Bromma ingår i Enheten för mottagning. Enheten är en ny enhet efter en omorganisation som genomfördes med start 1 oktober 2018 och är uppdelad i två team med varsin biträdande enhetschef; teamet för vuxna och teamet för barn och unga, där RVT ingår i den senare. RVT utreder och fattar beslut rörande vuxna från 18 år, både våldsutsatta och våldsutövare. RVT består av två socialsekreterare som arbetar heltid.

Förhandsbedömningar

Tio förhandsbedömningar ingick i granskningen. Samtliga våldsutsatta i de granskade förhandsbedömningarna var kvinnor. Tre av dem tillhörde en särskilt utsatt grupp, en på grund av att hon var äldre och två på grund av att de hade utländsk bakgrund.

Ålder	Antal
18-20 år	0
21-30 år	1
31-40 år	4
41-50 år	3
51-64 år	1
65 år eller äldre	1
Total	10

Fem av tio hade själva kontaktat socialtjänsten. Tiden det tog att fatta beslut om att inte inleda utredning varierade, fyra tog mer än 45 dagar. Inga externa kontakter togs inom ramen för förhandsbedömningarna. Motivationsarbete framgick i 70 procent av förhandsbedömningarna.

Tid från ansökan/anmälan till beslut om att ej inleda utredning	Antal
<8 dagar	2
8-14 dagar	1
15-30 dagar	2
31-45 dagar	1
>45 dagar	4
Total	10

Sju av de våldsutsatta hade barn, och anmälan till barn- och ungdomsenheten gjordes i fem av fallen.

Barnperspektiv	Antal
Har barn	7
Uppmärksammat om det finns barn eller ej	8
Överföring till BoU saknas	2

Utredningar

Av de 20 granskade ärendena var 19 kvinnor och en man.
Majoriteten var mellan 21-40 år.

Ålder	Antal
20 år eller yngre	0
21-30 år	6
31-40 år	6
41-50 år	3
51-64 år	4
65 år eller äldre	1
Total	20

Sju av de våldsutsatta hade psykisk ohälsa och nio tillhörde en av de särskilt utsatta grupperna avseende våld i nära relationer. Ett resonemang utifrån att den våldsutsattas särskilda utsatthet och dess påverkan på hens situation fördes i tre fall.

Särskild utsatthet	Antal
Tillhör särskilt utsatt grupp	9
Särskilt utsatt pga. funktionsnedsättning	3
Särskilt utsatt pga. ålder	1
Särskilt utsatt pga. utländsk bakgrund	4
Särskilt utsatt pga. missbruk/beroende	1

I de flesta ärenden fattades beslut om att inleda utredning inom en vecka. I drygt en tredjedel av ärendena tog det längre än 14 dagar innan beslut fattades.

Tid från ansökan/anmälan till beslut om att inleda utredning	Antal
< 8 dagar	13
8-14 dagar	0
15-30 dagar	2
31-45 dagar	3
> 45 dagar	2
Uppgift saknas	0
Total	20

Våld i nära relationer

16 (39)

I de granskade ärendena framgick mycket motivationsarbete och den våldsutsatta var i hög grad delaktig och fick möjlighet att framföra sin inställning under utredningens gång.

I 16 av 20 ärenden var det uppmärksammat ifall personen hade barn eller inte. Överföring till barn- och ungdomsenheten saknades i ett fall.

Barnperspektiv	Antal
Har barn	16
Uppmärksammat om det finns barn eller ej	16
Överföring till BoU saknas	1
Barnkonsekvensanalys	2
Samverkan BoU	15

Det fanns utredningar i 19 av de granskade ärendena, och utredningstiderna framkommer i tabellen nedan. Uppgift saknas i sju ärenden då det i de ärendena saknades beslut om att avsluta utredning.

Utredningstid	Antal
<1 mån	4
1-2 mån	6
3-4 mån	3
5-6 mån	0
>6 mån	0
Uppgift saknas	7
Total	20

En kartläggning av våldet och dess konsekvenser hade gjorts i alla utom ett ärende. Behovet av stöd och hjälp på kort sikt belystes i samtliga ärenden, medan det långsiktiga behovet belystes i 15 av ärendena. Föräldrarollen belystes i låg grad i de granskade ärendena.

Kartläggning av våldet och dess konsekvenser	Antal
Våldets karaktär	19
Våldets omfattning	19
Våldets konsekvenser	19
Hur den våldsutsatta hanterar situationen	20
Den våldsutsattas nätverks	20
Akut behov framgår	20
Behovet av stöd och hjälp på kort sikt framgår	20
Behovet av stöd och hjälp på lång sikt framgår	15

I samtliga granskade ärenden beskrevs typen av våld som den våldsutsatta utsatts för.

Typ av våld	Antal
Fysiskt	17
Psykiskt	19
Sexuellt	6
Materiellt/ekonomiskt	12
Försummelse	0
Tidigare erfarenheter av våld	6

Bedömningar gjordes ofta med stöd av bedömningsinstrumentet FREDA. I gruppen fanns även kompetens i andra bedömningsinstrument så som Abusive index och Screening för våld. I samtliga ärenden gjordes en bedömning av den våldsutsattas skyddsbehov, i 17 ärenden gjordes en bedömning av stödbehovet.

Bedömning	Antal
Riskbedömning	18
Bedömningsinstrument används	15
Bedömning av stöd	17
Bedömning av skydd	20
Säkerhetsplanering	16

I samtliga ärenden erbjöds den våldsutsatta en insats och i tabellen nedan redovisas vilka insatser som erbjöds (en person kan ha fått flera insatser). I närmare hälften av ärendena fullföljde den våldsutsatta insatsen, i sex fall gick den våldsutsatta tillbaka till våldsutövaren. Polisanmälan hade gjorts i 14 av 20 ärenden.

Insats	Antal
Skyddat boende med personal	10
Skyddat boende med barnkompetens	7
Boende utan dygnet-runt-personal/jourlight	3
Vandrarhem/hotell	2
Stödsamtal/gruppsamtal	13
Praktiskt stöd + samhällsinformation	1
Kontaktperson	6
Hänvisning till externa stödinsatser	6
Ekonomiskt bistånd	3
Annan (tex. insats från BoU, polis – BOPS)	9
Personen fullföljer insatsen	9

Våld i nära relationer

18 (39)

I mindre än hälften av ärendena återfanns ett uppdrag/beställning till utföraren av insatsen. I fyra ärenden innehöll beställningen konkreta mål för insatsen. Insatsen följdes upp i 17 av 20 ärenden. Uppföljningar av riskbedömningarna gjordes i regel löpande.

Uppdrag och uppföljning	Antal
Uppdrag/beställning finns	8
Uppdrag innehåller konkreta mål	4
Uppföljning av insats	17
Uppföljning av riskbedömning	15

Samverkan skedde framför allt med enheten för ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsenheten och med utförare av insatsen. Samhandläggning med barn- och ungdomsenheten framgick i flera ärenden, med gemensamma besök och avstämningar. Denna samverkan sågs framför allt i början av ärendena och inte i lika hög grad längre fram. Samverkan med landstinget och polis skedde i några enstaka fall. Två SIP²⁸ återfanns i de granskade ärendena.

Enkät till medarbetare

En enkät med frågor avseende utbildning, kompetens och samverkan skickades ut till medarbetarna vid relationsvårdsteamet. Nedan redogörs kort för vad som framkom.

Båda i relationsvårdsteamet är socionomer och har flera vidareutbildningar inom området våld i nära relationer. De anser att de har den kompetens de behöver men det finns önskemål om mer kunskap avseende arbetet med våldsutövare. Den ena socialsekreteraren har arbetat med socialt arbete i 25 år och har mångårig erfarenhet av arbete med våld i nära relationer och den andra har arbetat med socialt arbete i två år och jobbat med våld i nära relationer i knappt ett år. Båda upplever att den interna samverkan fungerar bra, men att den ibland kan påverkas negativt av personalomsättning. Samverkan med externa utförare anser de fungerar bra, medan samverkan med polis och landsting kan behöva utvecklas något.

Fokusgrupp

RVT diskuterade kring den enskildes självbestämmande och integritet, kring vikten av att ge den enskilda klienten den tid som behövs och att det oftast funnits anledning då handläggningen dragit ut på tiden.

²⁸ Samordnad individuell plan

”Vissa frågor ställer man inte hur som helst. Ibland är det svårt att gå efter färdiga mallar, man måste förhålla sig till personen. Det är viktigt att de känner att man lyssnar på dem, att vi kan hjälpa personen framåt.”

Samtidigt som klienten måste känna sig lyssnad på och få sätta sin agenda är det viktigt med rättssäkerhet och därför jobbar RVT nu för att korta ned handläggningstiderna.

RVT har kompetens i att använda flera instrument för utredningsarbetet och siktar på att referera till forskning i utredningarna. Gruppen har tillgång till flera checklistor och skriftliga rutiner, många av dessa behöver uppdateras och förankras utifrån den nya organisationen.

Samverkan med ekonomiskt bistånd, vuxen och socialpsykiatri fungerar oftast väl medan samverkan med barn- och ungdom ibland kan vara svårare på grund av att BoU är mycket belastade. RVT upplever oftast att samsyn råder med BoU i de gemensamma ärendena. Gruppen reflekterade kring att inga ärenden kommer från enheten för personer med funktionsnedsättning och att alla enheter inom förvaltningen inte systematiskt screenar för våld. RVT ingår i olika förvaltningsövergripande nätverk för att öka kompetens om våld och samverkan.

Eftersom RVT endast består av två handläggare kan tillgängligheten ibland vara sårbar. RVT uppgav att de upplever sig ha utrymme att ge det bistånd som behövs gällande skydd och stöd. RVC ger bra och flexibla insatser. Gruppen ser dock behov av mer ”hands on-stöd” vilket i nuläget saknas framför allt för klienter i öppenvård. Arbetet med våldsutövare och unga som utsätts för våld är utvecklingsområden.

Intervju ledning

Relationsvårdsteamet har inget kvalitetsledningssystem, dock finns skriftliga rutiner som behöver uppdateras och fastställas. Ledningen håller på att ta fram en internkontrollplan. I verksamhetsplaneringen finns bland annat mål och indikatorer som rör samverkan med familjerätt, barnkonsekvensanalyser och att nå våldsutövare. Avdelningen har ett internt nätverk med samtliga enheter representerade men det finns inte rutiner vid alla enheter ännu. Hela stadsdelsförvaltningen behöver kompetenshöjas angående våld i nära relation och särskilt utsatta grupper. En barnrättssamordnare finns vid stadsdelsförvaltningen.

Mottagningsenheten ska screena för våld i alla ärenden för att upptäcka våldsutsatta klienter. Målgruppen följs med hjälp av lokal statistik. En stor del av målgruppen våldsutsatta är kvinnor med barn. De utan barn har ofta komplex social problematik till exempel i form av psykisk ohälsa och missbruk.

Sedan en nyligen genomförd organisationsförändring ligger fokus nu på att ”komma in i myndighetskostymen” och formalisera RVT:s myndighetsutövning. Bland annat förhandsbedömningar har identifierats som ett utvecklingsområde. Medarbetarna vid RVT bedöms av ledningen ha adekvat utbildning, fokus kommer framöver vara att stärka kompetensen inom juridik och handläggning i teamet. RVT har egen handledning och deltar även vid Signs of Safety-handledning ihop med barn- och ungdomshandläggare. Arbetet med våldsutövare behöver utvecklas och formaliseras eftersom RVT inte når många idag.

Som regel finns de insatser som behövs tillgängliga via den egna öppenvården och RVC. Förvaltningen har tillgång till egna jourlägenheter som kan användas både till våldsutsatta och våldsutövare, där placering innefattar boendestöd. Avsaknaden av upphandlade skyddade boenden uppfattas som ett utvecklingsområde.

RVT har i några ärenden kommit i kontakt med sökande från annan kommun, vilka då fått akut bistånd.

Styrkor och utvecklingsområden

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av de styrkor och utvecklingsområden som framkommit vid Bromma stadsdelsförvaltning. Ett mer utvecklat resonemang återfinns i den avslutande analysen.

Styrkor

- Snabbt skydd vid ansökan
- Hög delaktighet och inflytande
- Utredningarna innehåller bra kartläggningar av våldet
- Bedömningsinstrument används i hög grad
- Barnen är synliga i ärendena
- Bra samverkan med BoU, särskilt inledningsvis

Utvecklingsområden

- Det systematiska kvalitetsarbetet
- Öka helhetssynen genom att även belysa behovet av stöd på lång sikt

- Se över handläggningstiderna
- Öka barnperspektivet – alltid överföra information till BoU
- Säkerställa att det finns beställningar, med konkreta individuella mål och uppföljning
- Särskilt utsatta grupper – när vi dem?

Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning

Relationsvårdsteamet i Enskede-Årsta-Vantör hör sedan 1 april 2019 till Enheten för utredning och öppenvård vuxna, och består av fyra socialsekreterare och en biträdande enhetschef. Under tidsperioden då granskningen genomfördes fanns tre socialsekreterare på plats och rekrytering pågick för att tillsätta den fjärde tjänsten. RVT utreder och fattar beslut rörande vuxna från 18 år, både våldsutsatta och våldsutövare (vid behov av mer än fem stödsamtal).

Förhandsbedömningar

Tio förhandsbedömningar ingick i granskningen. Samtliga våldsutsatta i de granskade förhandsbedömningarna var kvinnor. Sex av dem tillhörde en särskilt utsatt grupp, samtliga på grund av att de hade utländsk bakgrund.

Ålder	Antal
18-20 år	0
21-30 år	1
31-40 år	5
41-50 år	4
51-64 år	0
65 år eller äldre	0
Total	10

Fem av tio hade själva kontaktat socialtjänsten och fem var anmälningar, oftast från barn- och ungdomsenheten. Beslut om att inte inleda utredning gjordes inom en vecka i samtliga fall. Inga externa kontakter togs inom ramen för förhandsbedömningarna. Motivationsarbete framkom i samtliga förhandsbedömningar. I flera ärenden hade handläggaren t.ex. ringt upp den våldsutsatta och följt upp att hen verkligen inte vill ansöka.

Tid från ansökan/anmälan till beslut om att ej inleda utredning	Antal
<8 dagar	10
8-14 dagar	0
15-30 dagar	0
31-45 dagar	0
>45 dagar	0

Våld i nära relationer

22 (39)

Uppgift saknas	0
Total	10

Samtliga våldsutsatta i de granskade förhandsbedömningarna hade barn, och anmälan till barn- och ungdomsenheten gjordes i åtta av fallen.

Barnperspektiv	Antal
Har barn	10
Uppmärksammat om det finns barn eller ej	10
Överföring till BoU saknas	2

Utredningar

Samtliga 20 granskade ärenden var våldsutsatta kvinnor. Majoriteten var mellan 31-50 år.

Ålder	Antal
18-20 år	1
21-30 år	3
31-40 år	6
41-50 år	10
51-64 år	0
65 år eller äldre	0
Total	20

Fem av de våldsutsatta hade psykisk ohälsa och elva tillhörde en särskilt utsatt grupp. Resonemang utifrån att den våldsutsattas särskilda utsatthet och dess påverkan på hennes situation fördes i tre fall.

Särskild utsatthet	Antal
Tillhör särskilt utsatt grupp	11
Särskilt utsatt pga. funktionsnedsättning	2
Särskilt utsatt pga. utländsk bakgrund	8
Särskilt utsatt pga. missbruk/beroende	2
Särskilt utsatt pga. risk för hedersrelaterat våld	3

I majoriteten av ärendena fattades beslut om att inleda utredning inom en vecka. I drygt en tredjedel av ärendena tog det längre än 14 dagar innan beslut fattades.

Tid från ansökan/anmälan till beslut om att inleda utredning	Antal
<8 dagar	12
8-14 dagar	1

15-30 dagar	3
31-45 dagar	3
>45 dagar	1
Uppgift saknas	0
Total	20

I de granskade ärendena framgick mycket motivationsarbete och den våldsutsatta var i hög grad delaktig och fick möjlighet att framföra sin inställning under utredningens gång.

I 19 av 20 ärenden var det uppmärksammat ifall personen hade barn eller inte. I två ärenden där det fanns barn gjordes ingen överföring till barn- och ungdomsenheten.

Barnperspektiv	Antal
Har barn	16
Uppmärksammat om det finns barn eller ej	19
Överföring till BoU saknas	2
Barnkonsekvensanalys	2
Samverkan BoU	11

Det fanns utredningar i 16 av de granskade ärendena, och utredningstiderna framgår av tabellen nedan. Uppgift saknas i åtta ärenden då det saknades beslut om att avsluta utredning.

Utredningstid	Antal
<1 mån	2
1-2 mån	5
3-4 mån	4
5-6 mån	1
>6 mån	0
Uppgift saknas	8
Total	20

En kartläggning av våldet och dess konsekvenser hade gjorts i samtliga granskade ärenden. Behovet av stöd och hjälp på kort sikt belystes i samtliga ärenden, det långsiktiga behovet hade belysts i 16 av ärendena. Föräldrarollen belystes i låg grad.

Kartläggning av våldet och dess konsekvenser	Antal
Våldets karaktär	20
Våldets omfattning	20
Våldets konsekvenser	20
Hur den våldsutsatta hanterar situationen	20

Våld i nära relationer

24 (39)

Hur den våldsutsattas nätverks ser ut	20
Akut behov framgår	16
Behovet av stöd och hjälp på kort sikt framgår	20
Behovet av stöd och hjälp på lång sikt framgår	16

I samtliga granskade ärenden beskrevs typen av våld som den våldsutsatta utsatts för. Många utredningar lyfte även det latenta våldet och i utredningarna fanns även rubriken ”Uppbrotts- och normaliseringsprocess”.

Typ av våld	Antal
Fysiskt	15
Psykiskt	20
Sexuellt	14
Materiellt/ekonomiskt	20
Försummelse	1
Tidigare erfarenheter av våld	6

Bedömningar gjordes nästan alltid med stöd av bedömningsinstrumentet FREDA. I 15 ärenden gjordes en bedömning av stödbehovet, i elva ärenden gjordes en bedömning av den våldsutsattas skyddsbehov. I flera ärenden där den våldsutsatta enbart ansökte om stödinstitutioner, framgick inte en bedömning av skyddsbehovet.

Bedömning	Antal
Riskbedömning	19
Bedömningsinstrument används	19
Bedömning av stöd finns	15
Bedömning av skydd finns	11
Säkerhetsplanering finns	20

I samtliga ärenden erbjöds den våldsutsatta en insats. I tabellen nedan redovisas vilka insatser som erbjöds (en person kan ha fått flera insatser). I några ärenden där den våldsutsatta först varit på ett skyddat boende och sedan flyttat till jourlägenhet framgick inte någon bedömning kring denna förändring utifrån den våldsutsattas stöd- och skyddsbehov.

I alla utom ett ärenden fullföljde den våldsutsatta insatsen, i fyra fall gick den våldsutsatta tillbaka till våldsutövaren. Polisanmälan hade gjorts i 12 av 20 ärenden.

Insats	Antal
Skyddat boende med personal	5

Skyddat boende med barnkompetens	5
Boende utan dygnet-runt-personal/jourlight	6
Vandrarhem/hotell	1
Stödsamtal/Gruppsamtal	15
Praktiskt stöd + samhällsinformation	2
Kontaktperson	3
Hänvisning till externa stödinsatser	0
Ekonomiskt bistånd	10
Annan (tex. insats från BoU och polis - BOPS)	8
Personen fullföljer insatsen	19

I 15 ärenden återfanns ett uppdrag/beställning till utföraren av insatsen och i 14 ärenden innehöll beställningen konkreta mål för insatsen. Insatsen följdes upp i samtliga ärenden. Uppföljningar av riskbedömningarna gjordes i regel löpande.

Uppdrag och uppföljning	Antal
Uppdrag/beställning finns	15
Uppdrag innehåller konkreta mål	14
Uppföljning av insats	20
Uppföljning av riskbedömning	18

Samverkan skedde framför allt med ekonomiskt bistånd, barn- och ungdomsenheten, samt med utförare av insatsen. Viss samverkan med landstinget och polis framgick också i några ärenden. Inga SIP återfanns i de granskade ärendena.

Enkät till medarbetare

En enkät med frågor avseende utbildning, kompetens och samverkan skickades ut till medarbetarna vid relationsvårdsteamet. Nedan redogörs kort för vad som framkom.

Samtliga medarbetare vid RVT är socionomer och har arbetat med socialt arbete i cirka 2-3 år, med våld i nära relationer på nuvarande arbetsplats i några månader. En av dem har vidareutbildning om våld i nära relation och hedersrelaterad våld och förtryck. Samtliga tre anser att de inte har den kompetens de behöver och önskar fortbildning och spetskompetens inom området men även mer kunskap om barn och bedömningsinstrument. De uppger att det finns planer på att de ska gå flera utbildningar inom området.

RVT upplever att samverkan fungerar bra med enheten för ekonomiskt bistånd och med RVC, men mindre bra med barn- och ungdomsenheten.

Fokusgrupp

Under samtalet framkommer att RVT ser allvarliga problem beträffande samverkan och samsyn med BoU. RVT anmäler oro för barn som upplevt våld men får ibland inte ens bekräftelse på att anmälan tagits emot eller hur uppgifterna kommer att hanteras vidare. Gruppen upplever också att BoU ibland bedömer våldet som avsevärt mindre allvarlig än RVT på grund av att BoU saknar våldskompetens. Vid placeringar på skyddat boende får RVT ofta hantera även barnets behov för att barnhandläggaren inte är med.

”När vi har placerat är det lite som att då är de skyddade, men i själva verket kan kvinnan må jättedåligt och är instängda på kvinnojour, ingen följer upp hur mamma klarar sin föräldraroll, hur barnen mår och så vidare, utövar mamma våld mot barnen?”

Samverkan med ekonomiskt bistånd fungerar bra. Gruppen reflekterar över att kollegor från äldreomsorg och funktionshinder ibland kontaktar och frågar om råd men att kompetens och rutiner sannolikt behöver stärkas över hela organisationen för att identifiera våld och internt aktualisera ärenden hos RVT.

Eftersom alla i RVT är nyanställda och inte har tidigare erfarenhet inom verksamhetsområdet ser gruppen tydliga behov av mer kunskap om våld, instrument, rutiner och regelverket. En central introduktionsutbildning inom verksamhetsområdet efterfrågas. RVT uppger vidare att mer rutiner och verktyg behövs för att göra bankonsekvensanalyser. Vad gäller insatser uppger gruppen att praktiskt stöd till exempel i form av kontaktperson skulle behövas i fler ärenden eftersom de våldsutsatta ofta behöver hjälp med myndighetskontakter och praktiska frågor.

Intervju ledning

Sedan en nylig omorganisation har RVT nu en biträdande enhetschef som har som uppdrag att fastställa och förankra rutiner, samt utveckla kvalitetsarbetet bland annat genom att systematiskt gå igenom ärendena och göra internkontroller. En brukarenkät har tagits fram och lokal statistik förs bland annat som underlag för behov av insatser och boendefrågan. Det finns en förvaltningsövergripande grupp som jobbat med att implementera stadens program mot våld. Målen är bland annat att ta fram en förvaltningsövergripande rutin och att se till att alla har grundläggande kunskap. Det finns även en ”spjutspetsgrupp” som träffas regelbundet i frågor kring våld och samverkan. Några enheter screenar för våld och utvecklingsarbete pågår med äldreomsorgen och RVC för att hitta lösningar för våldsutsatta äldre

personer. Frågan om våld finns även med inom förvaltningens jämställdhetsarbete.

Barnrättsombud finns på förvaltningen och arbete pågår bland annat med att utveckla barnkonsekvensanalyser. Samverkan med BoU beskrivs som ett mycket stort problem; samarbetet brister ofta på grund av att BoU är mycket belastade och uppfattas ha en hög ribba för att gå in med insatser.

Två av handläggarna går för närvarande en större utbildning via Nationellt Centrum för Kvinnofrid. Det finns en kompetensutvecklingsplan som bland annat innefattar att alla ska ha utbildning i FREDA. Gruppen har haft stor personalomsättning. Eftersom teamet är litet blir verksamheten sårbar, kanske kunde RVT-kompetens bättre tillvaratas i regionala samarbeten mellan stadsdelsförvaltningar än lokalt.

Förvaltningens egna jourlägenheter kopplat till stöd från bolots är en värdefull insats. Ledningen ser ett behov av fler boenden för personer med svår psykisk ohälsa. Våldsutövare får initialt stöd via RVC men insatser ska biståndsbedömas vid behov av längre kontakt, RVT håller på att ta fram en rutin kring stöd till våldsutövare. Våldsutsatta från annan kommun har sökt och fått hjälp i några fall, en central turordningslista för jämn spridning över staden efterfrågas för dessa ansökningar.

Styrkor och utvecklingsområden

Nedan följer en kortfattad sammanfattning av de styrkor och utvecklingsområden som framkommit vid Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning. Ett mer utvecklat resonemang återfinns i den avslutande analysen.

Styrkor

- Hög delaktighet och motivationsarbete
- Utredningarna innehåller bra kartläggningar av våldet
- Barnen är synliga i ärendena
- Bedömningsinstrument används i hög grad
- Snabbt skydd vid ansökan
- Hög andel beställningar, och med konkreta mål

Utvecklingsområden

- Systematiska kvalitetsarbetet
- Se över att utredningar finns och utredningstiderna

- Öka helhetssynen genom att också bedöma skyddsbehovet vid ansökan om stödinsatser, och även belysa behovet av stöd på lång sikt
- Öka samverkan och samsyn med BoU
- Många korta placeringar
- Särskilt utsatta grupper – når vi dem?

Intervju med Kriscentrum för kvinnor och barn

På Kriscentrum uppgav ledningen att samverkan med stadens stadsdelsförvaltningar fungerar ojämnt och att personalomsättning påverkar samverkan både på chefs- och handläggarnivå. Tillgängligheten till relationsvårdshandläggarna beskrevs som god, det är inte svårt att boka möten eller att nå dem. Däremot uppfattade Kriscentrum en bristande intern samverkan mellan RVT och barn- och ungdomsenheterna, socialsekreterarna kommer till exempel sällan gemensamt på möten.

Kriscentrum uppgav att det under de senaste två åren har blivit vanligare med mycket korta placeringsbeslut, ofta en till två veckor i taget. Kontakten blir avvaktande och det blir svårt att planera ett arbete framåt tillsammans med kvinnorna. De korta placeringstiderna anses inte heller vara bra utifrån ett barnperspektiv eftersom det är svårt att inleda insatser för barnen med så oklar planering framåt.

Relationsvårdshandläggarnas bemötande av kvinnorna upplevdes överlag vara bra. Där socialtjänstens hantering kan brista är framför allt vid avslut av insatsen, i de fall kvinnorna inte känner sig redo att lämna det skyddade boendet. Kriscentrum beskrev att alternativet efter det skyddade boendet inte sällan endast blir ekonomiskt bistånd och boende på hotell. När skyddsbehovet inte längre finns missas ofta behovet av stöd till både kvinnorna och barnen. Det saknas ett långsiktigt perspektiv och en sammanhållen vårdkedja, för att ge kvinnorna stöd till att leva ett liv fritt från våld.

Intervju med föreningen Equal

De våldsutsatta som Equal har kontakt med lever ofta med en komplex problematik med social utsatthet såsom missbruk och psykisk ohälsa. Equal noterar dock att också fler och fler kvinnor utan missbruk söker föreningens stöd eftersom det kan vara svårt att få hjälp från socialtjänsten om man inte väl kan föra sin egen talan och bevaka sina rättigheter.

Vad gäller våldsutsatta kvinnor i missbruk uppgav Equal att socialtjänsten ofta fokuserar för mycket på missbruket och missar behov utifrån våld och trauma. Våldsutsatthet normaliseras ännu mer vad gäller kvinnor i missbruk och kunskap om särskild utsatthet saknas ofta. Placeringar på vandrarhem eller hotell trots skydds- och stödbehov är vanligt eftersom bra alternativ saknas. Föreningen ser behov av en renodlad kvinnojour för kvinnor i aktivt missbruk, likaså att kompetens kring våld och trauma regelmässigt saknas på de upphandlade behandlingshemmen för missbruk. Likaså behövs boendelösningar med våldskompetens såsom till exempel försöks- och träningslägenheter samt halvvägshus, samt ökade möjligheter till bostadsbyten inom och utanför länet.

Equal uppgav att socialtjänstens handläggning ofta präglas av korta och snäva perspektiv där fokus ligger på den akuta våldsutsattheten på bekostnad av det långsiktiga stödbehovet. Föreningen framförde också att de ser en trend i att socialtjänsten mer och mer går mot ren myndighetsutövning, där verktyg och funktioner för att ge konkret och praktisk hjälp och stöd prioriteras bort, vilket slår hårt mot dem som har svårare att själva driva och agera i sina frågor. Helhetssyn och samverkan mellan stuprören saknas vilket också drabbar dem med komplexa stödbehov hårdast.

Analys

Socialtjänstinspektörernas granskningar inkluderar ett jämställdhetsperspektiv för att kunna hitta eventuella omotiverade skillnader mellan män och kvinnor/flickor och pojkar. I denna granskning har enbart en våldsutsatt man hittats bland de 60 slumpvist utvalda ärendena, vilket har medfört att en analys utifrån könsuppdelad statistik inte har varit möjlig. Att det ser ut så speglar det faktum att den absolut vanligaste formen av våld i nära relation är en man som utövar våld mot en kvinna som han har ett förhållande med.²⁹ Samtidigt visar undersökningar att även män utsätts för våld av sina partner och andra familjemedlemmar, men att många våldsutsatta män inte anmäler det våld de utsatts för.³⁰ Att så få män funnits bland ärendena kan ses som en indikation på att socialtjänsten behöver utveckla arbetet för att nå fler våldsutsatta män.

²⁹ <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/vald-i-nara-relationer/>

³⁰ <http://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/vald-i-nara-relationer/mans-utsatthet-for-vald-i-nara-relationer/>

Trygghet och säkerhet

Socialtjänstinspektörerna fann inga direkta skillnader i bedömningen om behov av stöd och skydd vilket visar på en likställighet mellan de granskade enheterna. Genomgående fick brukaren snabbt insatser som svarade mot behoven av skydd, utifrån vad som framkom i utredningarna. Placering på vandrarhem eller hotell skedde i ett par-tre ärenden per stadsdelsförvaltning men då utifrån den våldsutsattas önskemål, ett lägre skyddsbehov och kombinerat med stöd i öppenvård.

Vad gäller handläggningstiderna framgick i vissa fall att handläggningen drog ut på tiden på grund av mycket komplicerade hjälpbehov men i andra fall var det svårt att förstå varför handläggningen tog så lång tid. Med tanke på att utredningen ska ske skyndsamt bör enheterna utifrån ovanstående följa upp utredningstiderna. Att det delvis saknades dokumentation och beslut visar på också ett behov av ökad egenkontroll av dokumentationen.

Vid Bromma återfanns flera förhandsbedömningar som tog alldeles för lång tid innan beslut om att inleda utredning fattades. I flera av dessa ärenden tenderade handläggningen att bli något passiv på så sätt att lång tid förflöt mellan kontakterna med den enskilde. Syftet med de långa förhandsbedömningarna tycktes vara att avvakta klientens egna beslut mer än att bedriva regelrätt motivationsarbete. Med hänsyn till rättssäkerheten bör denna process ses över, vilket enheten redan innan granskningen har påbörjat.

Helhetssyn och samordning

Utredningarnas innehåll följde Socialstyrelsens handbok³¹ om vad som ska belysas väl vad gäller våldet och behovet av insatser på kort sikt. Så gott som alla granskade ärenden gav en tydlig bild av våldets karaktär, omfattning och konsekvenser väl, likaså hur den våldsutsatta hanterade situationen och hur nätverket såg ut.

Vid Enskede-Årsta-Vantör var behovet av skydd inte alltid tydligt bedömt i de ärenden där den enskilda endast ansökt om stödinsatser. Detta gällde även ärenden där våldet fortfarande pågick och FREDA visade på ökad farlighet. Om den enskilda klienten samtycker finns inget hinder att utreda och bedöma behov av fler insatser än vad ansökan ursprungligen avsåg. Inte minst med tanke på normaliseringsprocessen³² kan den våldsutsattas egen uppfattning

³¹ Socialstyrelsen (2016) Våld - Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer

³² Eva Lundgren (2004) Våldets normaliseringsprocess

om skyddsbehovet vara påverkad vilket ökar vikten av att den professionella bedömningen även inkluderar behovet av skydd.

En återkommande reflektion vid bägge enheter var att handläggningens fokus till stor del låg på det kortsiktiga behovet av skydd och stöd medan behovet av stöd på längre sikt inte alltid belystes lika tydligt i utredningarna. Även IVO³³, Kriscentrum och föreningen Equal gör iakttagelsen att socialtjänstens handläggning i för låg grad ser till och planerar för de långsiktiga behoven. För att nå målsättningen ”ett liv fritt från våld” behöver socialtjänstens arbete svara mot uppbrottsprocessen att bryta upp, bli fri och förstå³⁴ där en långsiktig planering *efter* akuta skyddsinsatser behöver vara väl belyst. Insatser och stöd som svarar mot behovet av exempelvis psykologisk behandling, praktisk vägledning, föräldrarollen, boende och ekonomin kan vara avgörande, särskilt för dem med mer komplex utsatthet.

Grupper med särskild sårbarhet passar ofta inte in i de befintliga hjälpstrukturerna vilket innebär att det samhälleliga skyddet är svagare, samtidigt som de ofta är mer utsatta än andra grupper och att våldet kan få särskilt allvarliga konsekvenser³⁵. Utifrån detta krävs att hjälpen som samhället ger sker på ett flexibelt och lyhört sätt samt planeras utifrån den våldsutsattas unika förutsättningar och behov. Analyser som inbegrep klientens behov med uttalat hänsyn till särskild utsatthet fanns endast i 30 procent av de ärenden som handlade om våldsutsatta med mer komplexa förutsättningar. Detta är ett tydligt utvecklingsområde för bägge enheter.

Baserat på vad som framkommit i granskningen är det tydligt att samverkan både internt och externt behöver stärkas, vilket också lyfts fram som ett viktigt utvecklingsområde i dödsfallsutredningen.³⁶ Kriscentrum för kvinnor och barn uppfattar att socialtjänsten ofta brister i intern samordning mellan olika enheter. Få SIP återfanns i det granskade materialet och endast enstaka fall av samverkan syntes med landsting och polis.

I alla ärenden där det fanns barn var barnen väl synliga i utredningarna men den våldsutsattas föräldraroll var sällan tydligt beskriven. Barnkonsekvensanalyser återfanns endast i 13 procent men överlag framgick ändå att barnen vägdes in i val av insats, till exempel genom placering på skyddat boende med barnkompetens. I

³³ Inspektionen för Vård och Omsorg (2014) Våldsutsatta kvinnor och barn som bevittnat våld

³⁴ Moser Hällen och Sinisalo (2018) Våld i nära relationer

³⁵ Länsstyrelsen Skåne (2018) Intersektionella perspektiv på våld i nära relationer

³⁶ Socialstyrelsen (2018) Dödsfallsutredningar 2016-2017

några av ärendena där överföring till BoU inte gjordes avstod RVT medvetet från att anmäla utifrån bedömningen att det inte förelåg oro för barnet. Socialtjänstinspektörerna vill med anledning av detta understryka att samtliga fall där barn upplevt våld ska föras över till barn- och ungdomsenheten.

Det framkom såväl vid ärendedragningar som i dokumentationen på båda enheter att BoU inte alltid inleder utredning då barn upplevt våld. Det framgick också i flera ärenden att frågor som rör barnet blir hängande i luften för att barnavårdsärendet avslutats trots att barnets situation fortfarande är rörig. Vidare framkom att BoU:s skyddsbedömning inte alltid samordnas med RVT:s riskbedömning vilket är allvarligt eftersom det innebär att barn riskerar att utsättas för upprepat våld. Vid framför allt Enskede-Årsta-Vantör framkom samverkan med barn- och ungdomsenheten som ett tydligt utvecklingsområde; gällande såväl samsyn som samhandläggning.

Kunskapsbaserad verksamhet

Båda granskade enheter hade handledning och samlad relevant grundkompetens för att handlägga våldsutsatthet, ledningen ser strategiskt över behov av vidareutbildning. Båda enheter har nyligen omorganiserats och har olika slags utmaningar; hos Bromma kring att formalisera uppdragets avgränsningar och hos Enskede-Årsta-Vantör mer kring att utveckla och förankra rutiner, stabilitet och stärkt specialistkunskap i en ny arbetsgrupp.

I VO har i sin tillsyn konstaterat att många kommuner brister i sitt arbete med övergripande kvalitetsarbete och egenkontroller.³⁷ Även inom ramen för denna granskning framkommer att båda granskade stadsdelsförvaltningar behöver utveckla arbetet med internkontroll och andra åtgärder inom ramen för ett systematiskt kvalitetsarbete. Nya och befintliga rutiner behöver förankras och följas upp. Förvaltningarna samlar i nuläget inte synpunkter från brukare eller utförare på ett systematiskt sätt men Enskede-Årsta-Vantörs brukarenkät är en bra början. Enheterna rekommenderas också att i kvalitetsarbetet använda sig av erfarenheter hos organisationer som stöder brukare, såsom till exempel föreningen Equal.

Dödsfallsutredningen 2016-2017³⁸ identifierade avsaknad av strukturerade riskbedömningar som en brist i samhällets skydds nät vilket visar på vikten av att socialtjänsten strukturerat bedömer risken för upprepat våld. Utifrån detta är enheternas resultat positivt

³⁷ Inspektionen för Vård och Omsorg (2019) Granskning av kommuners arbete med våld i nära relationer 2018

³⁸ Socialstyrelsen (2018), Dödsfallsutredningar 2016-2017

eftersom riskbedömning gjordes i 93 procent av ärendena, ofta tidigt och följdes upp löpande i 89 procent. I 85 procent av de granskade ärendena hade bedömningsinstrument använts, främst i form av FREDA farlighetsbedömning och även FREDA beskrivning. Att instrument används i så hög grad bidrar till enhetliga utredningar och att relevanta förhållanden uppmärksammas som underlag för bedömning.

Eftersom den enskilde inte fullföljde insatsen i en stor del av Brommas granskade ärenden, till skillnad från Enskede-Årsta-Vantör, är detta ett viktigt område för förvaltningen att följa upp. Dokumentation ska bland annat innehålla vad som ingår i beställningen och vilka mål som insatsen ska verka mot. I drygt 40 procent, främst i Bromma, återfanns ingen beställning till utförare, såväl gällande placering på skyddat boende som öppenvårds-behandling. Det förekom också framför allt i Bromma ofta beställningar med generellt formulerade mål av övergripande karaktär snarare än mer specifikt och konkret, med utgångspunkt i den enskildes förutsättningar. Beställningar som bygger på specifika och mätbara mål och delmål är därför ett utvecklingsområde för Bromma.

Effektivitet och tillgänglighet

Behovet av mer praktiskt stöd till våldsutsatta återkom genomgående i samtal med enheterna, liksom vid intervjun med Equal. Socialsekreterarnas utrymme att ge mer ”hands on”-stöd är begränsat med hänsyn till arbetsbelastningen. Det är utifrån ett tillgänglighetsperspektiv oroande om socialtjänstens insatser inte i tillräcklig omfattning anpassas till den enskildes förmåga eftersom insatserna därmed riskerar missa att svara mot vissa målgruppers behov. Sådana brister kan slå hårt mot många med kognitiva nedsättningar, till exempel till följd av trauma eller funktionsnedsättning. Även de som hör till särskilt utsatta grupper kan påverkas mer eftersom dessa kan behöva mer praktiskt och konkret stöd i att samordna sina kontakter, bevaka sina rättigheter och driva sitt ärende.

Vid Enskede-Årsta-Vantör präglades många placeringsärenden av väldigt korta beslutstider, trots att klienten sammantaget oftast var placerad under en längre period. Detta arbetssätt torde medföra omfattande administration för socialsekreterare varför effektiviteten i arbetssättet kan ifrågasättas. För den enskilda klienten och eventuella medföljande barn är det troligt att så korta tidsperspektiv innebär en stress och osäkerhet, likaså försvåras uppdraget för den aktuella utföraren, vilket återspeglas i intervjun med Kriscentrum.

Vid bägge enheter framkom att handläggarna uppfattat att ett helt utredningsunderlag ska färdigställas i och med att en skyddsplacering genomförs. Detta arbetssätt riskerar att bli ineffektivt men också att förstärka att fokus ligger på det akuta skyddet på kort sikt. Underlaget för beslut om akuta biståndsinsatser kan istället dokumenteras i beslut i enskilt ärende så att en allsidig och heltäckande utredning sedan kan genomföras.

Av de granskade ärendena hörde totalt cirka 50 procent till särskilt utsatta grupper, flest handlade om kvinnor med utländsk bakgrund. Få ärenden återfanns som rörde andra utsatta grupper såsom till exempel våldsutsatta i missbruk, med funktionsnedsättning och äldre. Detta kan ses som en tydlig indikator på att socialtjänsten inte når tillräckligt många våldsutsatta med särskild utsatthet.

Självbestämmande och integritet

I så gott som alla ärenden var den enskildas delaktighet och inflytande tydligt i handläggningen vilket visar på ett gott socialt arbete, präglad av lyhördhet och respekt för den enskildas integritet.

I Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck finns delmål om att det ska finnas rutiner för att erbjuda stöd till våldsutövare.³⁹ Vid båda granskade enheter framkom att det är oklart vad som gäller i frågan om att kontakta våldsutövare med hänvisning till sekretess och säkerhet. En utgångspunkt är att om den våldsutsatta samtycker kan våldsutövare kontaktas. Avvägningar måste alltid göras utifrån det enskilda fallet och en noggrann säkerhetsplanering är central. I samband med att stadens riktlinjer för våld i nära relationer revideras kommer denna fråga att tydliggöras ytterligare.

³⁹ Socialförvaltningen (2016) Stockholms stads program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Bilaga – tabeller

Förhandsbedömningar

Båda granskade stadsdelsförvaltningar. Jämförelse i procent.

Ålder	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
18-20 år	0	0	0
21-30 år	10	10	10
31-40 år	40	50	45
41-50 år	30	40	35
51-64 år	10	0	5
65 år eller äldre	10	0	5
Total	100	100	100

Särskilt utsatt grupp	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
Ja	30	60	45
Nej	70	40	55
Total	100	100	100

Särskild utsatthet	Bromma (n=3)	EÅV (n=6)	Totalt (n=9)
Särskilt utsatt pga. funktionsnedsättning	33	0	11
Särskilt utsatt pga. ålder	33	0	11
Särskilt utsatt pga. utländsk bakgrund	67	100	89

Psykisk ohälsa	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
Ja	10	10	10

Egen ansökan	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
Ja	50	50	50
Nej	50	50	50
Totalt	100	100	100

Tid från ansökan/anmälan till beslut om att ej inleda utredning	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
<8 dagar	20	100	60
8-14 dagar	10	0	5
15-30 dagar	20	0	10
31-45 dagar	10	0	5
>45 dagar	40	0	20
Uppgift saknas	0	0	0

Våld i nära relationer

36 (39)

Total	100	100	100
-------	-----	-----	-----

Motivation och delaktighet	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
Motivationsarbete framgår där klient ej redan är motiverad	70	100	85

Tas externa kontakter	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
Ja	0	0	0
Nej	100	100	100

Barn	Bromma (n=10)	EÅV (n=10)	Totalt (n=20)
Har barn	70	100	85
Uppmärksammat om det finns barn eller ej	80	100	90

Barnperspektiv	Bromma (n=7)	EÅV (n=10)	Totalt (n=17)
Överföring till BoU saknas	29	20	24

Utredningar

Båda granskade stadsdelsförvaltningar. Jämförelse i procent.

Ålder	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Total (n=40)
18-20 år	0	5	3
21-30 år	30	15	23
31-40 år	30	30	30
41-50 år	15	50	33
51-64 år	20	0	10
65 år eller äldre	5	0	3
Total	100	100	100

Särskilt utsatt grupp	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Total (n=40)
Ja	45	55	50
Nej	55	45	50
Total	100	100	100

Särskild utsatthet	Bromma (n=9)	EÅV (n=11)	Totalt (n=20)
Särskilt utsatt pga. funktionsnedsättning	33	18	25
Särskilt utsatt pga. ålder	11	0	5
Särskilt utsatt pga. utländsk bakgrund	44	73	60
Särskilt utsatt pga. missbruk/beroende	11	18	15

Särskilt utsatt pga. risk för hedersrelaterat våld	0	27	15
Resonemang förs kring särskild utsatthet	33	27	30

Psykisk ohälsa	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Ja	35	25	30

Tid från ansökan/anmälan till beslut om att inleda utredning	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
<8 dagar	65	60	63
8-14 dagar	0	5	3
15-30 dagar	10	15	13
31-45 dagar	15	15	15
>45 dagar	10	5	8
Uppgift saknas	0	0	0
Total	100	100	100

Barn	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Har barn	80	80	80
Uppmärksammat om det finns barn eller ej	80	95	88

Barnperspektiv	Bromma (n=16)	EÅV (n=16)	Totalt (n=32)
Överföring till BoU saknas	6	13	9
Barnkonsekvensanalys	13	13	13
Samverkan BoU	94	69	81

Utredning	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Utredning finns	95	80	88

Utredningstid	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
<1 mån	20	10	15
1-2 mån	30	25	28
3-4 mån	15	20	18
5-6 mån	0	5	3
>6 mån	0	0	0
Uppgift saknas	35	40	38
Total	100	100	100

Våld i nära relationer

38 (39)

Kartläggning av våldet och dess konsekvenser	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Våldets karaktär	95	100	98
Våldets omfattning	95	100	98
Våldets konsekvenser	95	100	98
Hur den våldsutsatta hanterar situationen	100	100	100
Hur den våldsutsattas nätverks ser ut	100	100	100
Behovet av stöd och hjälp på kort sikt framgår	100	100	100
Behovet av stöd och hjälp på lång sikt framgår	75	80	78

Typ av våld	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Fysiskt	85	75	80
Psykiskt	95	100	98
Sexuellt	30	70	50
Materiellt/ekonomiskt	60	100	80
Försummelse	0	5	3
Tidigare erfarenheter av våld	30	30	30

Bedömning	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Riskbedömning	90	95	93
Bedömningsinstrument används	75	95	85
Bedömning av stöd finns	85	75	80
Bedömning av skydd finns	100	55	78
Säkerhetsplanering finns	80	100	90

Bedömningsinstrument	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
FREDA beskrivning	47	84	68
FREDA farlighetsbedömning	100	89	94

Analys utifrån särskild utsatt grupp och dess påverkan på den våldsutsattas situation	Bromma (n=9)	EÅV (n=11)	Totalt (n=20)
Ja	33	27	30

Motivation och delaktighet	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Motivationsarbete framgår där klient ej redan är motiverad	100	100	100
Framgår personens delaktighet och inflytande	95	100	98

Insats	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=40)
Skyddat boende med personal	50	25	38
Skyddat boende med barnkompetens	35	25	30
Boende utan dygnet-runt-personal/jourlight	15	30	23
Vandrarhem/hotell	10	15	8
Stödsamtal/gruppsamtal	65	75	70
Praktiskt stöd + samhällsinformation	5	10	8
Kontaktperson	30	15	23
Hänvisning till externa stödinsatser	30	0	15
Ekonomiskt bistånd	15	50	33
Annan (tex. insats från BoU, polis – BOPS)	45	40	43
Personen fullföljer insatsen	45	95	70

Uppdrag och uppföljning	Bromma (n=20)	EÅV (n=20)	Totalt (n=20)
Finns uppdrag/beställning	40	75	58
Finns uppföljning av insats	85	100	93
Uppföljning av riskbedömning	83	95	89

Mål	Bromma (n=8)	EÅV (n=15)	Totalt (n=23)
Uppdrag innehåller konkreta mål	50	93	78